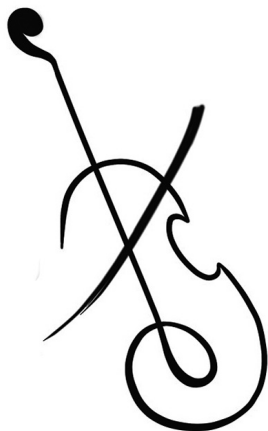

НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КОМПОЗИТОРИ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА

Издателство
ПАРИТЕТ

РУСКИ КНИГИ НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КОМПОЗИТОРИ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА

Автор: Марек Томс

Превод: Горанка Цветкова

Издавателство „Паритет“

256 стр.

Музиката винаги е била съществена част от живота на хората. От древни времена това изкуство има огромно емоционално въздействие върху всеки човек, независимо от пол и възраст. „Музиката е най-поетичното, най-мощното, най-живото от всички изкуства“, пише Берлиоз.

Тази книга разглежда историята на живота на едни от най-изключителните композитори, живели през последните три века. Представените композитори и музиканти са легенди в историята на музиката, а произведенията им са всепризнати за световна класика.

**За поръчки на книги от сайта
www.paritetbg.com – 20% отстъпка.**

Всички права са защитени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизведена в каквато и да е форма без писменото разрешение на притежателя на авторските права.

ISBN 978-619-153-502-6

*БИОГРАФИЧНИ КНИГИ ЗА ХОРАТА,
КОИТО НАПРАВИХА СВЕТА ТАКЪВ,
КАКЪВТО ГО ПОЗНАВАМЕ ДНЕС*

1. ПЪЛКОВОДЦИТЕ НА ДРЕВНИЯ СВЯТ
2. ЖЕНИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
3. ГЕНИИТЕ НА ВСИЧКИ ВРЕМЕНА
4. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КИНОЗВЕЗДИ НА ХХ ВЕК
5. ПЪЛКОВОДЦИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
6. ВЕЛИКИ ТИРАНИ И ДИКТАТОРИ
7. НАЙ-ВЛИЯТЕЛНИТЕ ВЛАДЕТЕЛКИ В
ИСТОРИЯТА НА СВЕТА
8. ВЕЛИКИ ПРОРОЦИ И ЯСНОВИДЦИ
9. ЛИЧНОСТИТЕ, КОИТО ПРОМЕНИХА СВЕТА
10. ЖЕНИТЕ, КОИТО ВДЪХНОВИХА ВЕЛИКИ МЪЖЕ
11. ПЪТЕШЕСТВЕНИЦИТЕ, КОИТО ОТКРИХА
НОВИЯТ СВЯТ
12. ВЛАДЕТЕЛИТЕ НА РУСИЯ. ОТ РЮРИК ДО
ПУТИН
13. НАЙ-ВЕЛИКИТЕ КОМПОЗИТОРИ НА ВСИЧКИ
ВРЕМЕНА

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	6
АНТОНИО ВИВАЛДИ. Католически свещеник и новатор в музиката.....	9
ЙОХАН СЕБАСТИАН БАХ. Два брака, 20 деца и 1000 творби.....	25
ВОЛФГАНГ АМАДЕУС МОЦАРТ. Всепризнатият гений	39
ЛУДВИГ ВАН БЕТОВЕН. Живот, белязан от страдание	53
НИКОЛО ПАГАНИНИ. Мрачният гений на музиката	67
ФРАНЦ ШУБЕРТ. Тъжният странник	83
ФРЕДЕРИК ШОПЕН. Живот между нотите и думите	96
ФЕРЕНЦ ЛИСТ. Тъжната, но страхотна съдба на артиста.....	109
РИХАРД ВАГНЕР. Скитник, егоцентрик, антисемит и нереален талант	127
ЙОХАН ЩРАУС-СИН. Виенският чародей	141
ПЪОТЪР ЧАЙКОВСКИ. „Нетрадиционният“ гений на руската музика	155
СЕРГЕЙ РАХМАНИНОВ. Най-руският композитор ...	171
ИМРЕ КАЛМАН. Музи, пари, оперети... ..	189

ИГОР СТРАВИНСКИ. Композитор извън времето	203
Д О Р Д Г Е Р Ш У И Н. Най-богатият сред композиторите.....	219
ДМИТРИЙ ШОСТАКОВИЧ. Симфония по време на обсада	236

ВЪВЕДЕНИЕ

Едва ли има друг вид изкуство, оказващо толкова голямо емоционално въздействие върху човека. Изобретяването на музиката не може да бъде приписано на никого, така както не може да бъде приписано на никого изобретяването на речта. От древни времена на човека е била присъща потребността да изразява своите чувства в песен. Още в Древна Гърция музиката съпровождала празниците, звучала на театралните представления, помагала по време на труд. Много гърци умели да пеят и да свирят на струнни инструменти.

Всяка епоха е раждала забележителни музиканти – кумири на своето време, и е трудно да се изберат най-достоините сред достойните. Защото възприемането на всяко изкуство, дори на създаденото в далечни времена, е неотделимо от съвременния начин на мислене. Това безусловно се отнася и за музиката. Съставяйки рейтинг на популярността на композиторите на класическа музика, изследователите получили интересна картина. Оказало се, че половината от цялото време на звучене на класика принадлежи само на четиринадесет композитори – Моцарт, Бетовен, Бах, Вагнер, Брамс, Шуберт, Хендел, Чайковски, Верди, Хайдн, Шуман, Шопен, Лист, Менделсон-Бартолди. А тридесет и петима композитори заемат три четвърти от музикалното време по радиото и телевизията. Известно е, че популярността

на Моцартовата музика не издържала никакво сравнение с известността на оперите на Салиери, което днес изглежда невероятно. Трябва да отбележим и факта, че много произведения на автори от XV–XVIII век не са стигнали до нас, и можем да разчитаме единствено на оценката на техните съвременници. Тази книга е разказ за музикантите, обогатили съкровищницата на световната култура с шедьоври, хвърлящи във възторг със своята неизчерпаема красота поколения наред от времето на Ренесанса до наши дни, за техните радости и тежки, за творческите им мъки, за епохата, в която са творили. Волно или неволно обаче тя стана и своеобразен учебник по история на музиката. Може да се проследи пътят на развитие на операта и симфонията например.

Музиката е като многовековно могъщо дърво с яки корени. По него непрекъснато се появяват нови издънки, но само времето определя кои от тях ще развият мощна корона, а кои ще изсъхнат. На нас ни остава единствено да гадаем каква музика ще бъде популярна през новото хилядолетие.

Vel. Sig. D. Antonio Vivaldi

Антонио Вивалди, портрет.
Художник: Франсоа Морелон дьо ла Кав, 1725 г.

Антонио Вивалди

(1678–1741)

Католически свещеник и новатор в музиката

Талантлив цигулар, композитор, диригент, свещенослужител и педагог. Той създава повече от 90 опери и 500 прекрасни концерта за оркестър и соло инструменти. В продължение на 200 години за творенията на Вивалди практически не си спомнят в света на музиката. Но шедеврите на венецианския маестро днес се числят към най-популярните класически произведения и заемат почетно място сред най-великите достояния на световното музикално изкуство.

Съдбата на Антонио Вивалди е ярка илюстрация на това, че славата и забравата в човешкия живот вървят ръка за ръка. Само тридесет години след смъртта му, Вивалди не се споменава дори мимоходом в никакви официални източници, за разлика от други италиански композитори. Едва в началото на ХХ век неговата музика се завръща, докосвайки душите със своята искреност и мелодичност. Днес тя украсява репертоарите на най-именитите оркестри. Нужни са почти две столетия, докато светът преоткрие музиката на великия венецианец и успее да оцени по достойнство нейното великолепие.

На 4 март 1678 година във Венеция семейство Вивалди се сдобива с първата си рожба. Детето идва на бял свят в седмия месец и е толкова слабовато, че поради смъртната опасност бабуващата акушерка го кръщава незабавно, избирайки името Антонио Лучо. Говори се, че през този ден във Венеция имало земетресение, и то провокирало преждевременното раждане. Майката обещала, че ако синът ѝ оцелее, ще стане свещеник.

Антонио оцелява, но е със слабо телосложение и крехко здраве. По-късно на семейство Вивалди се раждат още две момчета и три момичета, но с изключение на първородния им син никой от тях не става музикант. По-малките братя наследяват професията на бащата – станали фризьори.

За първите години от живота на Антонио се знае много. Той страдал от астма, не можел да се придвижва свободно и да свири на духови инструменти. При тези ограничения истинско спасение за него става цигулката. Още десетгодишен Вивалди започва да свири в параклиса „Сан Марко“, изпълнявайки задълженията на баща си.

Музикалната му дарба се проявява много рано. Първият и главен учител на Антонио е Джовани Батиста, по онова време вече прочут виртуоз.

Предполага се, че младият Антонио е вземал уроци по композиция и при мастития Джовани Легренци, ранен бароков композитор, починал през 1690 г. Съвременният изследовател Валтер Колнедер открива влиянието на Легренци в ранната литургична творба на Вивалди *Laetatus sum*, написана през 1691-ва, когато той е на тринадесет години. Огромно влияние върху неговото формиране оказва музикалната атмосфера в родния му град.

Заради червеникавия цвят на косата му във Венеция го наричат Рижия свещеник.

През XVII век венецианските свещеници са могли да съвместяват служенето на Бог с писането на музика. Това е също толкова обичайно явление, както музикалните инструменти в бръснарницата. А Венецианската република по онова време е една от най-културните държави в света. В областта на духовната и светската музика тя дори изпреварвала цяла Европа.

За решението на Антонио да избере кариерата на свещеник вероятно е повлияла дългогодишната работа на баща му в „Сан Марко“. Според документите на 18

септември 1693-та, на 15 и половина години, Антонио Вивалди се сдобива с тонзура и званието „вратар“ – нисша степен на свещеничество, предоставяща на притежателя си правото да отваря дверите на храма. През следващите години той приема още три нисши и две висши степени на посвещение, необходими за получаване на звание свещеник и правото да служи литургия.

През всички тези години музиката е неговото най-голямо увлечение. Документите свидетелстват, че Вивалди е използвал възможността да стане помощник-свещеник след специален духовен семинар. Благодарение на това му остава значително повече време за занимания с музика. Нищо чудно, че още преди да завърши духовното си образование, той придобива репутацията на известен цигулар виртуоз. През септември 1703 година, скоро след приемане на свещенически сан, Антонио Вивалди е поканен в една от т.нар. венециански консерватории „Оспedale дела Пиета“*. Така започва първият период на неговата блестяща педагогическа и творческа дейност.

Като педагог в една от най-добрите „консерватории“ на Венеция, Вивалди се оказва в среда с блестящи музикални традиции, която му открива възможности за осъществяване на различни творчески замисли. По-

---

* *Ospedale della Pietà* е манастир, сиропиталище и музикално училище във Венеция. Подобно на други венециански оспедали в Pietà за първи път е създадена като хоспис за нуждаещи се. По онова време консерватории се наричат манастирските училища приюти за сирачета и деца на бедни. Тези институции съществуват със средства на републиката. В заведенията за момичета се преподавали най-вече хуманитарни науки. Специално място се отредявало на музиката, пеенето, изпълнението на псалми и други духовни песнопения. Момчетата изучавали точни науки, защото трябвало да станат занаятчии и търговци. – Бел. ред.

добно на други композитори през XVIII век, влезли в ролята на педагози, Вивалди е длъжен да създава редовно за възпитаниците си огромно количество духовна и светска музика – оратории, кантати, концерти, сонати и произведения в други жанрови. Освен това той се занимава с хористи, репетира с оркестър и дирижира концерти, а и преподава теория на музиката. Благодарение на тази интензивна и многостранна дейност на Вивалди неговата „консерватория“ осезаемо се откроява сред останалите във Венеция.

През първите години на пребиваването си в нея Вивалди обръща особено внимание на инструменталната музика. Това не е учудващо – през XVIII век Венеция и цяла Северна Италия са обетована земя за великите инструменталисти, на първо място за цигуларите. Подобно на други композитори, негови съвременници, Вивалди дебютира пред широката музикална общественост като автор на трио сонати.

През 1705 година издателството на Джузепе Сала във Венеция публикува дванадесет негови сонати, обозначени като опус 1. Пред следващите години Вивалди неведнъж се обръща към жанра на сонатата за един и няколко инструмента (известни са общо 78 негови произведения от такъв род). Вторият опус на Вивалди, публикуван във Венеция от издателство „Бортоли“ през 1709 година, включва 12 сонати за цигулка в съпровод на чембало*.

През 1711 година той получава твърда годишна заплата и става главен концертен ръководител на възпитаниците си. От този момент известността му прекрачва границите на родния град. Знатните чужденци,

---

* Чембало (*ceimbalo*) е италианското наименование на клавесина. – Бел. ред.

*„Рижият свещеник“ – шарж на Вивалди
от Пиер Леон Геци, 1823 г.*

гостуващи във Венеция, не пропускат възможността да посетят концертите на Вивалди. Известно е, че още през 1709 година сред неговите слушатели е бил датският крал Фридрих IV, на когото композиторът посвещава свои сонати за цигулка.

Произведенията на Вивалди се издават не само във Венеция, но и извън пределите на Италия. Неговите знаменити 12 концерта за една, две и четири цигулки със съпровод излизат за първи път в Амстердам през 1712 година. Най-хубавите от концертите в този опус принадлежат към най-често изпълняваните. Такива са концертите в си минор за четири цигулки, в ла минор за две и в ми мажор за една. Тяхната музика поражда съвременниците с ново светоусещане, изразено в необичайно ярки образи.

Преди около три години италиански учени направиха потресаващо откритие – идентифицираха така наречения „ефект на Вивалди“. В резултат на експеримент става ясно, че периодичното слушане на „Годишните времена“ укрепва паметта при хората на преклонна възраст.

В наши дни един от изследователите пише за предпоследния солов епизод на концерта в ла минор следното: „Сякаш се разтварят вратите и прозорците на разкошна зала от епохата на барока и нахлува с приветствие волната природа; в музиката звучи горд величествен патос, още непознат на XVII век възглас на гражданина на света“.

През 1713 година Вивалди официално става главен композитор на „Пиета“ и в задълженията му влиза редовното съчиняване на музика за учениците.